

Valstybinio audito ataskaita

FINANSINĖS RIZIKOS VALDYMAS
VALSTYBĖS VALDOMOSE ĮMONĖSE IR
VIEŠOSIOSE ĮSTAIGOSE

2014 m. birželio 30 d. Nr. VA-P-60-1-7

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

<u>SANTRUMPOS IR SAVOKOS</u>	<u>3</u>
<u>SANTRAUKA</u>	<u>4</u>
IŠVADOS	5
REKOMENDACIJOS	6
<u>IŽANGA</u>	<u>7</u>
<u>AUDITO REZULTATAI</u>	<u>8</u>
<u>1. Rekomenduojamus finansinės rizikos valdymo principus įmonės įgyvendina iš dalies</u>	<u>8</u>
1.1. Finansinės rizikos valdymą reglamentuojančių dokumentų neturi 31 proc. vertintų įmonių	8
1.2. 28 proc. vertintų įmonių nenustatyta, į kokias finansines priemones jos gali investuoti	12
1.3. Finansinės rizikos valdymo limitai nustatyti tik įmonėse, turinčiose finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus	14
<u>2. Nėra aišku, kaip taikyti Viešųjų pirkimų įstatymą valdant finansinę riziką</u>	<u>17</u>
<u>3. Ar įkeitimas tikrai apsaugo finansų inžinerijos priemonių lėšas kredito įstaigos bankroto atveju</u>	<u>21</u>
<u>4. Nepakanka viešai skelbiamos informacijos apie bankų kredito rizikos rodiklius</u>	<u>23</u>
<u>PRIEDAI</u>	<u>27</u>

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Diversifikavimas – riziką mažinanti išteklių paskirstymo strategija. Finansų srityje diversifikavimo reikalavimai taikomi instituciniams investuotojams nurodant jiems investavimo į tam tikrus vertybinius popierius ir turtą limitus. Diversifikavimo pagrindas – prielaida, kad skirtingo turto vertė kinta priešingomis kryptimis¹.

Emitentas – privati įmonė ar valstybės institucija (Finansų ministerija, centrinis bankas), leidžianti pinigų ar vertybinius popierius².

Finansiniai ištekliai – tai piniginės formos išraiškos dalis, skiriama ekonominio, ūkinio vystymo finansavimui. Finansiniams išteklių šaltiniams priklauso piniginių lėšų šaltiniai, vertybiniai popieriai, pinigų rinkos fondai (pinigai), dotacijos, subsidijos ir kiti negražintini lėšų šaltiniai³.

Finansų inžinerijos priemonė – Reglamento Nr. 1083/2006 44 straipsnyje numatyta priemonė⁴. Finansų inžinerijos priemonės įgyvendinamos pagal finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimo ir finansavimo sutartis. Finansų inžinerijos priemonės galutinis naudos gavėjas – fizinis arba juridinis asmuo, finansuojamas finansų inžinerijos priemonės valdytojo, įgyvendinančio finansų inžinerijos priemonę.

Gairės – Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomoms įmonėms.

Kredito reitingas – subjekto, skolos ar finansinio įsipareigojimo, skolos vertybinių popierių, privilegijuotųjų akcijų ar kitų finansinių priemonių arba tokios skolos ar finansinio įsipareigojimo, skolos vertybinių popierių, privilegijuotųjų akcijų ar kitų finansinių priemonių emitento kreditingumas pagal nustatytą ir apibrėžtą reitingo kategorijų vertinimo skalę⁵. Ataskaitoje minimi bankų kredito reitingai – ilgalaikio skolinimosi kredito reitingai.

Piniginiai ištekliai – įmonės turtas, išreikštas pinigų forma.

Valstybės valdomos įmonės – valstybės įmonės, viešosios įstaigos, akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kurių kontrolinio akcijų paketo (50 proc. akcijų ir 1 akcija) savininkai arba steigėjai yra valdžios sektoriui priskiriami ūkio subjektai⁶.

¹ „Verslo žinių“ žodynas, prieiga per internetą <http://zodynas.vz.lt/Diversifikavimas>.

² „Verslo žinių“ žodynas, prieiga per internetą <http://zodynas.vz.lt/emitentas>.

³ Martinkus B., Žilinskas V. Ekonomikos pagrindai. Kaunas, 2001, 524 p.; Gineitienė Z., Korsakaitė D, Kučinskienė N, Tamulevičius J. Verslas. Vilnius, 2003. P. 153–155.

⁴ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008-10-24 įsakymu Nr. 1K-334 patvirtintos Finansų inžinerijos priemonių administravimo ir finansavimo taisyklės, 3 p.

⁵ 2009-09-16 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų, 3 str. 1 d. a punktas.

⁶ Finansų ministerija, Ūkio ministerija. Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomoms įmonėms, 2012 m. Pagal Valstybės turtingų ir neturtingų teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-06-06 nutarimu Nr. 665, viešosios įstaigos nepriskiriamos valstybės valdomoms įmonėms.

SANTRAUKA

Valstybei yra aktualu, kad ne tik valstybės piniginiai ištekliai, bet ir kiti su valdžios sektoriumi susiję – valstybės valdomų įmonių – finansiniai ištekliai būtų valdomi efektyviai.

Efektyvaus finansinės rizikos valdymo klausimas tapo ypač aktualus po 2011 m. įvykusio „Snoro“ banko bankroto, dėl kurio lėšų prarado 34 valstybės įmonės, valstybės valdomos akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės. Prarastų lėšų suma viršijo 207 mln. Lt⁷.

Siekiant pagerinti valstybės valdomų įmonių piniginių išteklių valdymą, remiantis tarptautinės gerosios praktikos pavyzdžiais⁸ 2012 m. Finansų ministerijos iniciatyva buvo parengtos Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomoms įmonėms, kurių tikslas – rekomenduoti esminius principus, taikytinus formuojant valstybės valdomų įmonių finansinės rizikos valdymo politiką.

Finansinės rizikos valdymo gairių sukūrimas paskatino įmones reglamentuoti finansinės rizikos valdymą: 55 proc. audito metu vertintų įmonių, turinčių finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus, juos patvirtino paskelbus gaires.

Audito tikslas – įvertinti, ar valstybės valdomos įmonės taiko finansinės rizikos valdymo priemones:

- ar nustatyti finansinės rizikos valdymo principai;
- ar laikomasi nustatytos finansinės rizikos valdymo tvarkos;
- ar nesant nustatytos finansinės rizikos valdymo tvarkos, finansinė rizika yra valdoma;
- ar įsigyjant bankų ir finansines paslaugas, vadovaujamesi Viešųjų pirkimų įstatymo⁹ nuostatomis;
- ar lėšų sąskaitose ir reikalavimo teisių įkeitimas yra efektyvi lėšų apsaugos priemonė kredito įstaigos bankroto atveju;
- ar pakanka viešai skelbiamų duomenų apie komercinių bankų kredito rizikos rodiklius bankų patikimumui įvertinti.

Auditą atlikome Finansų ministerijoje, Ūkio ministerijoje, Viešųjų pirkimų tarnyboje, 29-iose valstybės įmonėse, akcinėse bendrovėse, uždarnosiose akcinėse bendrovėse, viešosiose įstaigose. Informaciją rinkome 9-iose ministerijose¹⁰, kurių ministrų valdymo sričiai priskiriamos vertintos įmonės. Atlikome valstybės įmonių, akcinių bendrovių, uždarųjų akcinių bendrovių ir viešųjų įstaigų apklausą dėl viešųjų pirkimų taikymo įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas.

Audituojamas laikotarpis – 2012–2013 m., pokyčių analizei atlikti naudojome ir 2014 metų duomenis.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame išvadas ir rekomendacijas.

⁷ Valdymo koordinavimo centro 2014 m. sausio mėnesį turimais duomenimis.

⁸ Department of Finance Canada. Financial Risk Management Guidelines For Crown Corporations. Prieiga per internetą <http://www.fin.gc.ca/activty/pubs/frmcc-grfse-eng.asp>

⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 įstatymo Nr. X-471 redakcija).

¹⁰ Aplinkos, Energetikos, Kultūros, Susisiekimo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo, Teisingumo, Vidaus reikalų, Žemės ūkio ministerijos.

IŠVADOS

1. Valstybės valdomos įmonės, valdydamos piniginius išteklius ir atlikdamos kitas įmonių veiklai užtikrinti būtinas finansines operacijas, patiria finansinę riziką, tačiau audito metu įvertinus 29 įmones nustatyta, kad valstybės valdomose įmonėse finansinė rizika valdoma nepakankamai – skiriama per mažai dėmesio finansinės rizikos valdymo politikai suformuoti ir jai įgyvendinti:
 - 1.1. 31 proc. vertintų įmonių, kurios priklauso vidaus reikalų, žemės ūkio, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, finansų ir kultūros ministrų valdymo sritims, neturi finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio įmonės dokumento. Dvi vidaus reikalų ir švietimo ir mokslo ministrų valdymo srities įmonės nepasitvirtino finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento net ir po to, kai bankrutavus bankui „Snoras“, prarado beveik 17 mln. Lt (1.1 poskyris).
 - 1.2. Beveik pusėje įmonių neregamentuotas finansinės rizikos valdymo procesas:
 - 48 proc. įmonių nepaskirti asmenys ir (ar) padaliniai, atsakingi už pasiūlymų investuoti rengimą, teikimą ir sprendimų priėmimą;
 - 44 proc. įmonių nenumatyta atskaitomybė įmonių valdymo organams už investavimą (1.1 poskyris).
 - 1.3. 28 proc. įmonių nenustatyta, į kokias finansines priemones jos gali investuoti laikinai laisvas įmonės lėšas (1.2 poskyris).
 - 1.4. Finansinės rizikos valdymo limitus nustatė tik įmonės, turinčios patvirtintą finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį įmonės dokumentą (1.3 poskyris).
 - 1.5. Įmonės skiria nepakankamai dėmesio finansiniams ištekliams diversifikuoti: 31 proc. vertintų įmonių finansinių išteklių nediversifikuoja pagal ūkio subjektus arba diversifikuoja juos menkai (1.3 poskyris).
2. Nėra aišku, kaip taikyti Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, valdant finansinę riziką ir įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas, todėl įmonės ne visais atvejais laikosi Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų (2 skyrius).
3. Viešųjų pirkimų įstatyme ir viešojo pirkimo vertės apskaičiavimo metodikoje nenurodyta, kaip apskaičiuojama pirkimo vertė įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas ir gaunant pajamų. Todėl įmonės nepriskiria investavimo į terminuotuosius indėlius paslaugoms, kurioms taikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, arba pasirenka netinkamą pirkimo būdą (2 skyrius).
4. Įmonėms sudėtinga laiku įvertinti bankų būklės pokyčius ir komercinių bankų patikimumą, nes ne visais atvejais aišku, ar kredito rizikos rodikliai yra aktualūs: ne visi banko kredito rizikos rodikliai yra skelbiami viešai, ne visi bankai nurodo kredito reitingą ir (ar) jo patvirtinimo datą (4 skyrius).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir ministerijoms¹¹

Siekiant geresnio finansinės rizikos valdymo valstybės valdomose įmonėse:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir ministrų valdymo sričiai priskirtas įmones informuoti apie audito rezultatus ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti ir, esant poreikiui, patikslinti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas (1 išvada).

Viešųjų pirkimų tarnybai

Atsižvelgiant į tai, kad Viešųjų pirkimų tarnybos funkcijos yra prižiūrėti, kaip laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo, bei teikti metodinę pagalbą viešųjų pirkimų klausimais ir rengti įstatymui įgyvendinti reikalingas rekomendacijas:

1. Bendradarbiaujant su Finansinės rizikos valdymo gairių valstybės valdomoms įmonėms rengėjais – Finansų ministerijos ir Ūkio ministerijos specialistais, parengti rekomendacijas, kuriomis vadovaudamosi valstybės valdomos įmonės galėtų įgyvendinti Rekomendacines finansinės rizikos valdymo gaires, nepažeisdamos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų, įskaitant planuojamą tiesioginį skolinimą Finansų ministerijai, imsiančiai paskolas valstybės vardu (2 išvada).
2. Patikslinti pirkimo vertės apskaičiavimo, įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas, reglamentavimą, įtraukiant atvejus, kai, įsigijusi tokias paslaugas, įmonė gauna pajamų (3 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti šios ataskaitos 2 priede „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“.

¹¹ Aplinkos, Energetikos, Finansų, Kultūros, Susisiekimo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo, Teisingumo, Ūkio, Vidaus reikalų, Žemės ūkio ministerijoms. Kitos ministerijos – Užsienio reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo bei Krašto apsaugos – apie audito rezultatus ir rekomendacijas bus informuotos Valstybės kontrolės raštu.

IŽANGA

Valstybės valdomos įmonės, valdydamos piniginius išteklius ir atlikdamos kitas įmonių veiklai užtikrinti būtinas finansines operacijas, patiria finansinę riziką. Todėl svarbu, kad valstybės valdomose įmonėse būtų skiriama pakankamai dėmesio efektyviai finansinės rizikos valdymo politikai suformuoti ir jai įgyvendinti¹².

2013-09-30 Lietuvoje buvo 138 veiklą vykdančios valstybės valdomos įmonės, iš jų: 88 valstybės įmonės, 20 akcinių bendrovių, 30 uždarytųjų akcinių bendrovių¹³. Lietuvoje yra daugiau nei 130 valstybės viešųjų įstaigų¹⁴, kurių steigėjas ar vienas iš steigėjų yra valstybė.

Trisdešimt devynios valstybės įmonės, valstybės valdomos akcinės bendrovės ir uždarosios akcinės bendrovės dėl įvykusių bankų bankrotų prarado 237 mln. Lt¹⁵:

- 2011 m. įvykus „Snoro“ banko bankrotui, daugiau kaip 207 mln. Lt prarado 34 įmonės;
- 2013 m. įvykus Ūkio banko bankrotui, daugiau kaip 29 mln. Lt prarado 7 įmonės, 2 iš jų buvo praradusios lėšų bankrutavus „Snoro“ bankui.

Gali būti, kad dėl bankų bankrotų valstybė neteko daugiau lėšų, nes į nurodytas sumas neįskaičiuotos galbūt prarastos viešųjų įstaigų lėšos ir valstybės valdomų įmonių, kurios įgyvendina finansų inžinerijos priemones, administruojamų fondų lėšos: pvz., UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ administruojamų fondų kreditorinis reikalavimas – 152 mln. Lt, UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondo – 21,7 mln. Lt.

Siekiant pagerinti valstybės valdomų įmonių piniginių išteklių valdymą, 2012 m. finansų ministro įsakymu sudaryta darbo grupė valstybės valdomų įmonių laikinai laisvų piniginių išteklių valdymo ir investavimo gairėms parengti. Darbo grupę sudarė Finansų ministerijos ir Ūkio ministerijos specialistai, savo nuomonę rengiant gaires išsakė valstybės valdomų įmonių, Lietuvos banko, komercinių bankų atstovai ir kt. Tais pačiais metais parengtos ir Finansų ministerijos bei Ūkio ministerijos interneto svetainėse paskelbtos Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomoms įmonėms (toliau – Gairės).

Gairės yra rekomendacinio pobūdžio dokumentas, kuriame pateikiami esminiai finansinės rizikos valdymo politikos formavimo principai, kuriais gali vadovautis įmonės, rengdamos finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus. Šie principai yra taikytini:

- valdant valstybės valdomų įmonių lėšas einamosiose komercinių bankų sąskaitose;
- investuojant laikinai laisvus valstybės valdomų įmonių piniginius išteklius;
- sudarant išvestinių finansinių priemonių sandorius; tokių sandorių audituojamu laikotarpiu nesudarė nė viena iš 29 vertintų įmonių.

Auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais¹⁶ ir Tarptautiniais aukščiausiųjų audito institucijų standartais¹⁷. Atlikdami auditą darėme prielaidą, kad visi auditoriams pateikti dokumentai yra teisingi, išsamūs ir galutiniai, o jų kopijos atitinka originalus.

Audito metodai ir procedūros pateikti ataskaitos 1 priede.

¹² Finansų ministerija, Ūkio ministerija. Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomoms įmonėms, 2012 m.

¹³ Valdymo koordinavimo centro turimais duomenimis.

¹⁴ Nėra susistemintos informacijos, kiek Lietuvoje veikia valstybės valdomų viešųjų įstaigų.

¹⁵ Valdymo koordinavimo centro 2014 m. sausio mėnesį turimais duomenimis.

¹⁶ Patvirtinti Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 (2012-06-28 įsakymo Nr. V-171 redakcija).

¹⁷ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito įgyvendinimo gairės“ ir 3100-asis TAAIS „Veiklos audito gairės: pagrindiniai principai“.

AUDITO REZULTATAI

1. REKOMENDUOJAMUS FINANSINĖS RIZIKOS VALDYMO PRINCIPUS ĮMONĖS ĮGYVENDINA IŠ DALIES

Gairėse pažymima, kad finansinės rizikos valdymas yra kiekvienos valstybės valdomos įmonės valdybos (kai valdybos nėra – įmonės vadovo) atsakomybės sritis. Reglamentuojant įmonėje finansinės rizikos valdymą, turi būti atsižvelgta į įmonės veiklos specifiką. Rekomenduojami pagrindiniai finansinės rizikos valdymo principai:

- patvirtinti rašytinį įmonės finansinės rizikos valdymo politikos aprašą ir jo peržiūrėjimo tvarką (1.1 poskyris);
- nustatyti finansinės rizikos valdymo procesą (1.1 poskyris):
 - sprendimų dėl lėšų investavimo priėmimo tvarką;
 - informacijos apie finansinės rizikos lygio atitiktį nustatytiems rizikos normatyvams teikimo įmonių valdybai arba įmonių vadovui tvarką;
 - vadovybės informavimo tvarką esant nustatytų limitų pažeidimų;
 - paskirti struktūrinius padalinius arba darbuotojus, atsakingus už investavimą ir sandorių sudarymą bei finansinės rizikos lygio atitikties nustatytiems reikalavimams vertinimą ir vadovybės informavimą;
- nustatyti finansinių priemonių, į kurias įmonė gali investuoti, ir galimų sudaryti išvestinių finansinių priemonių sandorių sąrašą, atsižvelgiant į atsakingų įmonės darbuotojų gebėjimus suvokti sandorių esmę ir riziką (1.2 poskyris);
- nustatyti kredito rizikos, rinkos rizikos ir likvidumo rizikos valdymo limitus (normatyvus) (1.3 poskyris).

Vertindami, kaip įmonės atsižvelgia į Gairėse pateiktas rekomendacijas dėl finansinės rizikos valdymo, nagrinėjome įmonių finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ir kaip jų buvo laikomasi 2012–2013 metais. Taip pat analizavome, ar valdoma finansinė rizika įmonėse, kuriose nėra patvirtintų finansinės rizikos valdymą reglamentuojančių dokumentų. Iš viso, kaip minėta, vertinome 29 įmones.

1.1. Finansinės rizikos valdymą reglamentuojančių dokumentų neturi 31 proc. vertintų įmonių

Siekiant valdyti finansinę riziką, Gairėse rekomenduojama valstybės valdomų įmonių valdymo organams patvirtinti rašytinį įmonės finansinės rizikos valdymo politikos aprašą.

Audito metu vertinome, kiek įmonių turi patvirtintą finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą¹⁸ (toliau – dokumentą). Nustatėme, kad audituojamu laikotarpiu iš 29 vertintų

¹⁸ Įmonių, kurios įgyvendina finansų inžinerijos priemones, administruojamų fondų lėšų valdymą reglamentuoja ir kiti teisės aktai bei konkrečių finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimo ir finansavimo sutartys.

įmonių patvirtintą dokumentą turėjo 18 (62 proc.) įmonių (žr. 1 lentelę). Šiuos dokumentus patvirtino įmonių vadovai ir (ar) valdybos.

1 lentelė. Finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento parengimas 29 vertintose įmonėse

Vadovaujančioji valdymo srities institucija	Vertintų įmonių skaičius	Įmonės, turinčios finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą	Įmonės, neturinčios finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento
Vyriausybė	1	VĮ Valstybės turto fondas	
Aplinkos ministerija	3	VŠĮ „Grunto valymo technologijos“ VĮ Kėdainių miškų urėdija VĮ Jurbarko miškų urėdija	
Energetikos ministerija	4	AB „Klaipėdos nafta“ VĮ Ignalinos atominė elektrinė UAB „EPSO-G“	VĮ Lietuvos naftos produktų agentūra*
Finansų ministerija	3	VĮ Turto bankas UAB „Lietuvos energija“	UAB Viešųjų investicijų plėtros agentūra
Kultūros ministerija	1		UAB „Lietuvos kinas“
Susisiekimo ministerija	4	AB „Lietuvos geležinkeliai“ AB Lietuvos paštas VĮ Oro navigacija VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija	
Sveikatos apsaugos ministerija	3	VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos	VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninė Santariškių klinikos VŠĮ Respublikinė Šiaulių ligoninė
Švietimo ir mokslo ministerija	3		VŠĮ Vilniaus universitetas VŠĮ Kauno technologijos universitetas VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
Teisingumo ministerija	1	VĮ Registrų centras	
Ūkio ministerija	2	AB Giraitės ginkluotės gamykla UAB „Investicijų ir verslo garantijos“	
Vidaus reikalų ministerija	1		VĮ „REGITRA“
Žemės ūkio ministerija	3	UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas	VĮ Valstybės žemės fondas VŠĮ Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba
Iš viso	29	18	11

*Finansinės rizikos valdymo politikos aprašas parengtas audito metu, patvirtintas 2014-04-23

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal įmonių pateiktus dokumentus

Dvi iš 1 lentelėje nurodytų sveikatos apsaugos ministro valdymo srities įstaigų, nors finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento neturi, valdydamos laikinai laisvas lėšas turi vadovautis Sveikatos apsaugos ministerijos 2012 m. patvirtintomis bendro pobūdžio Sveikatos apsaugos ministro valdymo srities įmonių laikinai laisvų lėšų laikymo ir panaudojimo rekomendacijomis¹⁹. Manome, kad šis sveikatos apsaugos ministro patvirtintas dokumentas yra nepakankamas tinkamam finansinės rizikos valdymui, nes jame nedetalizuoti pagrindiniai Gairėse rekomenduojami finansinės rizikos valdymo principai.

¹⁹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012-03-23 įsakymas Nr. V-239 „Dėl Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių viešųjų įstaigų laikinai laisvų lėšų laikymo ir panaudojimo rekomendacijų patvirtinimo“.

Vertindami, kokios įtakos Gairių parengimas turėjo įmonių finansinės rizikos valdymo reglamentavimui, nustatėme, kad 10 įmonių²⁰ iš 18 finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą pasitvirtino jau paskelbus Gaires.

Taigi, 31 proc. įmonių (9 įmonės) nei finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio įmonės dokumento, nei kitų patvirtintų dokumentų, reglamentuojančių laikinai laisvų lėšų komercinių bankų sąskaitose valdymą ir laikinai laisvų piniginių išteklių investavimą, neturi.

11 įmonių, kurios neturi finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento, finansiniai išteklių sudaro 17 proc. visų vertintų įmonių finansinių išteklių. Šios įmonės beveik visas lėšas laiko bankų sąskaitose (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. 29 vertintų įmonių į finansines priemones investuotos lėšos ir bankų sąskaitose laikomos lėšos 2013-12-31

Rodiklis	Bendras investicijų portfelis		Investicijų portfelis įmonėse, turinčiose finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą		Investicijų portfelis įmonėse, neturinčiose finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento	
	suma, mln. Lt	dalis, proc.	suma, mln. Lt	dalis, proc.	suma, mln. Lt	dalis, proc.
Pinigai bankų sąskaitose	1 199,941	58	879,777	51	320,164	91
Į Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinius popierius investuotos lėšos	506,973	25	506,973	29		
Į kitų emitentų vertybinius popierius investuotos lėšos	115,032	5	115,032	8		
Į terminuotuosius indėlius investuotos lėšos	239,845	12	207,262	12	32,583	9
Bendras investicijų portfelis	2 061,791	100	1 709,045	100	352,747	100
Investicijų portfelio pasiskirstymas tarp įmonių, proc.	100		83		17	

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal įmonių pateiktus duomenis

Atkreiptinas dėmesys, kad VĮ „REGITRA“ (vidaus reikalų ministro valdymo sritis) ir VšĮ Vilniaus universitetas (švietimo ir mokslo ministro valdymo sritis) bankrutavus bankui „Snoras“ prarado atitinkamai 15,854 mln. Lt ir 0,799 mln. Lt, tačiau šių įmonių valdymo organai iki šiol nenustatė įmonių finansinės rizikos valdymo tvarkos.

Kai kurios įmonės, neturinčios finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento, apie Gaires sužinojo tik audito metu. 2012 m. parengus Gaires, jos buvo paskelbtos Finansų ministerijos ir Ūkio ministerijos interneto svetainėse. Be to, Finansų ministerija apie parengtas Gaires raštu informavo visas ministerijas. Iš audito metu vertintų 11 ministerijų, 9 ministerijos apie parengtas Gaires raštu informavo ministrų valdymo sričiai priskirtas įmones, skatindamos ar pavesdamos įmonėms pasitvirtinti naujus ar peržiūrėti esamus finansinės rizikos valdymo politikos aprašus. Tačiau Žemės ūkio ministerija neinformavo ministro valdymo sričiai priskirtos VĮ Valstybės žemės fondo, Švietimo ir mokslo ministerija neinformavo ministro valdymo sričiai priskirtų viešųjų įstaigų, nors Gairėse pažymima, kad jos taikomos ir viešosioms įstaigoms, kurių steigėjai yra valdžios sektoriui priskiriami ūkio subjektai. Nustatyta, kad VĮ Valstybės žemės fondas (žemės ūkio ministro valdymo sritis) ir visos trys vertintos švietimo ir mokslo ministro

²⁰ Dar dvi įmonės, turinčios finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą, įsteigtos jau paskelbus Gaires.

valdymo sričiai priskirtos viešosios įstaigos finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento neturi.

Net jei įmonė neinvestuoja, o lėšas laiko tik bankų sąskaitose, ji patiria kredito riziką (plačiau apie tai – 1.3 poskyryje). Todėl, siekiant šią riziką valdyti, finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą turėtų pasitvirtinti ir tos įmonės, kurios laiko lėšas tik bankų sąskaitose.

Gairėse siūloma reguliariai, bent kartą per metus, persvarstyti finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą ir priimti sprendimus dėl jo pakeitimo arba patvirtinti, kad esama finansinės rizikos valdymo politika išlieka aktuali.

Persvarstyti finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą yra numačiusios 12 įmonių iš 18. Atkreipiame dėmesį, kad dalis įmonių, nors ir numačiusios dokumentą peržiūrėti, nenurodo, kas kiek laiko tai darys.

Pažymėtina, kad UAB „EPSO-G“ ir UAB „Lietuvos energija“ vadovaujasi jų struktūrai nepritaikytais finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiais dokumentais ir jų neperžiūri. Dėl to negali būti įgyvendinami šiuose dokumentuose nustatyti darbuotojų atsakomybės ir (ar) atskaitomybės reikalavimai – pagrindinė finansinės rizikos valdymo proceso sudėtinė dalis.

Pavyzdys

UAB „EPSO-G“ (energetikos ministro valdymo sritis) vadovaujasi dukterinės įmonės išdo valdymo tvarkos aprašu, kuriame nurodyta darbuotojų atsakomybė už šio dokumento reikalavimų laikymąsi, laisvų lėšų investavimą, investavimo sandorių sudarymą, investicijų ataskaitų parengimą ir pateikimą, pinigų srautų prognozių planavimą negali būti pritaikyta, nes UAB „EPSO-G“ nėra apraše nurodytų struktūrinių padalinių ir pareigybių.

UAB „Lietuvos energija“ (finansų ministro valdymo sritis) (buvusi UAB Visagino atominė elektrinė) vadovaujasi 2011 m. patvirtintomis UAB Visagino atominės elektrinės išdo valdymo politika ir UAB Visagino atominės elektrinės išdo valdymo tvarka, neatnaujintomis įmonėje įvykus esminiams pokyčiams 2013 m.: keitėsi įmonės pavadinimas ir struktūra, akcijas patikėjimo teise valdanti ministerija, įmonės struktūroje nebeliko darbuotojo, kuris išdo valdymo tvarkoje paskirtas atsakingu už investavimo pasiūlymų vertinimą ir sprendimų dėl investavimo priėmimą, pareigybės.

Finansinės rizikos valdymo proceso nustatymas yra vienas iš sėkmingo finansinės rizikos valdymo veiksmų. Audito metu nustatėme, kad daugumoje įmonių, kuriose yra patvirtintas finansinės rizikos valdymą reglamentuojantis dokumentas, nustatytas ar iš dalies nustatytas finansinės rizikos valdymo procesas:

- 15-oje įmonių iš 18 yra paskirti asmenys ir (ar) padaliniai, atsakingi už pasiūlymų investuoti rengimą, teikimą ir sprendimų priėmimą. Atsakingi asmenys nurodyti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiame dokumente, paskirti įmonių vadovų įsakymais;
- 13-oje įmonių iš 18 nustatyta informacijos apie riziką ir jos valdymą teikimo įmonių valdybai ar įmonių vadovui tvarka, numatyta teikti mėnesines ir (ar) ketvirtines investavimo ataskaitas.

Atkreipiame dėmesį į dažniausiai finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiame dokumente pasitaikančius trūkumus, nustatant atsakomybės už investavimą ir informacijos apie riziką ir jos valdymą teikimo reikalavimus:

- nedetalizuojama pasiūlymų rengimo, teikimo ir sprendimų priėmimo tvarka (pvz.: kas rengia ir kam teikia pasiūlymus dėl investavimo, kas ir kaip priima sprendimus);

- nenustatyta įmonių vadovams ir (ar) valdymo organams teikiamos ataskaitos forma ir turinys, nenumatyta atskaitomybė valdybai, numatyta atskaitomybė už investavimą neapima visų investavimo rūšių (pvz., atsiskaitoma tik už lėšų valdymą komercinių bankų sąskaitose).

Paminėtini informacijos apie finansinę riziką ir jos valdymą teikimo įmonių valdymo organams geros praktikos pavyzdžiai:

- įmonės, teikdamos įmonių vadovams ir (ar) valdymo organams investavimo ataskaitas, jose nurodo: esamus bankų kredito reitingus, kaip laikomasi nustatytų piniginių lėšų investavimo apribojimų (rizikos limitų), kokios galimos investavimo alternatyvos, ar jos atitinka patvirtintus rizikos limitus (UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija, VĮ „Oro navigacija“);
- VĮ Ignalinos atominė elektrinė įmonės valdybai teikia investavimo ataskaitą kartu su vidaus audito specialistų išvada dėl šios ataskaitos.

Kaip minėta, finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento neturi 11 įmonių (žr. 1 lentelę), kurios priklauso vidaus reikalų, žemės ūkio, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, finansų ir kultūros ministrų valdymo sritims. Šiose įmonėse finansinės rizikos valdymo procesas nenustatytas: visose 11-oje įmonių nepaskirti už finansinės rizikos valdymą atsakingi asmenys, 8-iose iš jų nenumatyta atskaitomybė už investavimą.

1.2. 28 proc. vertintų įmonių nenustatyta, į kokias finansines priemones jos gali investuoti

Gairėse rekomenduojama patvirtinti finansinių priemonių, į kurias įmonė gali investuoti laikinai laisvus piniginius išteklius, sąrašą, pvz.: terminuotieji indėliai, vyriausybės skolos vertybiniai popieriai, bankų skolos vertybiniai popieriai ir kt.

Audito metu nustatyta, kad iš 29 vertintų įmonių:

- priemonės, į kurias gali investuoti, nustatė 18 įmonių savo finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiame dokumente;
- iš 11 įmonių, neturinčių tokio dokumento, 8 įmonėse neregamentuota, į kokias finansines priemones jos gali investuoti laikinai laisvus piniginius išteklius; trims įmonėms priemonės, į kurias jos gali investuoti, yra numatytos kituose šių įmonių veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (vadovaujančiosios ministerijos ministro įsakymuose, Senato nutarimuose).

Audito metu vertinome, į kokias finansines priemones įmonės investuoja laisvas pinigines lėšas (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Įmonių skaičius pagal investavimo kryptis 2013-12-31

Įmonės	Terminuo- tieji indėliai, LR VVP* ir kitų emitentų vertybiniai popieriai**	Terminuo- tieji indėliai ir LR VVP*	LR VVP* ir kitų emitentų vertybiniai popieriai***	Terminuo- tieji indėliai	LR VVP*	Kitų emitentų vertybiniai popieriai***	Tik bankų sąskaitos	Iš viso
Įmonės, turinčios finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą	1	5	1	3	2	1	5	18
Įmonės, neturinčios finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento				4			7	11
Iš viso	1	5	1	7	2	1	12	29

* Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybiniai popieriai

** Vokietijos žemės banko obligacijos

*** Banko „Swedbank“ obligacijos

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal įmonių pateiktus duomenis

Kaip matyti iš lentelės duomenų, investavimą vykdo 17 vertintų įmonių. Daugiausiai įmonių (7 iš 29) investuoja tik į terminuotuosius indėlius. Investavimo nevykdo ir lėšas laiko tik bankų sąskaitose 12 įmonių (336,961 mln. Lt). Atkreipiame dėmesį, kad, keičiantis bankų politikai, kai kurie bankai nebemoka palūkanų už sąskaitose laikomų lėšų likutį, todėl lėšų laikymas bankų sąskaitose nebeduoda investicijų grąžos.

Audito metu nustatyta, kad 4 įmonės vykdo investavimą, nors finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento neturi, šiose įmonėse nesuformuota investavimo politika. Visos šios įmonės 2013-12-31 buvo investavusios tik į terminuotuosius indėlius: VĮ „REGITRA“ – 22,841 mln. Lt, VšĮ Vilniaus universitetas – 9,317 mln. Lt, VšĮ Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba – 0,4 mln. Lt, VšĮ Kauno technologijos universitetas – 0,025 mln. Lt.

Kaip matėme 2 lentelėje, bankų sąskaitose įmonės laiko beveik 1,2 mlrd. Lt, 0,355 mlrd. Lt investuota į komercinių bankų terminuotuosius indėlius ir vertybinius popierius. Gairėse buvo planuota nuo 2012-09-01 valstybės valdomoms įmonėms išplėsti investicijų diversifikavimo galimybes ir pasiūlyti dalį įmonių finansinių išteklių investuoti tiesiogiai teikiant paskolas Finansų ministerijai pagal dvišalius susitarimus.

Finansų ministerija planavo nuo 2012-09-01 sudaryti galimybę valstybės valdomoms įmonėms išplėsti investicijų diversifikavimo galimybes ir pasiūlyti dalį įmonių finansinių išteklių investuoti tiesiogiai teikiant paskolas Finansų ministerijai pagal dvišalius susitarimus. 2012-11-14 buvo patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių išleidimo ir apyvartos, paskolų valstybės vardu ėmimo ir kitų įsipareigojamųjų skolos dokumentų pasirašymo taisyklių nauja redakcija²¹, kurioje, kaip viena iš valstybės skolinimosi priemonių, minima ir paskola iš valstybės

²¹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-11-14 nutarimu Nr. 1360 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 3 d. nutarimo Nr. 1329 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių išleidimo ir apyvartos vidaus rinkoje taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr. 1377 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių išleidimo užsienio rinkose, paskolų valstybės vardu ėmimo ir kitų įsipareigojamųjų skolos dokumentų pasirašymo taisyklių patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“.

valdomų įmonių. Po metų, 2013-11-08, buvo patvirtintas paskolų iš valstybės ar savivaldybės kontroliuojamų įmonių ir (ar) užsienio šalių vyriausybės ėmimo procedūrų aprašas²². Paskolas iš valstybės valdomų įmonių valstybės vardu ims Finansų ministerija. Planuotas skolinimosi mechanizmas kol kas nebuvo panaudotas, nes, Finansų ministerijos teigimu, šiuo metu nėra trumpalaikio skolinimosi poreikio.

Finansų ministerija taip pat planuoja įvesti naują skolinimo Vyriausybei priemonę – indėlių. Tam tikslui turi būti atlikti Valstybės skolos įstatymo²³ pakeitimai.

1.3. Finansinės rizikos valdymo limitai nustatyti tik įmonėse, turinčiose finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus

Siekiant suvaldyti riziką, kuri kyla įmonėms, laikančioms lėšas komercinių bankų einamosiose sąskaitose ir investuojančioms laikinai laisvus piniginius išteklius, Gairėse rekomenduojama nustatyti limitus, kurių būtų laikomasi vykdant įmonės finansines operacijas:

- kredito rizikos limitus. Kredito rizika – rizika, atsirandanti dėl kredito įstaigos nesugebėjimo įvykdyti prisiimtų finansinių įsipareigojimų;
- likvidumo rizikos limitus. Likvidumo rizika – rizika, kad įmonė negalės laiku vykdyti einamųjų įsipareigojimų dėl likvidžių lėšų trūkumo;
- rinkos rizikos limitus. Rinkos rizika – rizika, kad turimo finansinio turto (įsipareigojimų) vertė sumažės (padidės) dėl pokyčių akcijų, skolos vertybinių popierių, valiutų ir žaliavų rinkose²⁴.

Pažymėtina, kad rizikos valdymo limitai, kaip ir pačios Gairės, yra rekomendacinio pobūdžio. Įmonės turėtų nusistatyti joms aktualius limitus, atsižvelgdamos į savo veiklos specifiką ir galimas rizikas.

Nustatyta, kad vienus ar kitus rizikos valdymo limitus nustatė 17 iš 18 finansinės rizikos valdymą reglamentuojančių dokumentų turinčių įmonių. Jokių rizikos valdymo limitų nenustatė UAB „Lietuvos energija“ – patronuojančioji bendrovė, pati pavedusi grupės įmonėms nustatyti tokius limitus.

Valdant kredito riziką, rekomenduojama nustatyti tokius limitus ir jų laikytis:

- limitą pagal investavimo kryptis, nustatant, kiek daugiausia piniginių išteklių įmonė gali investuoti į komercinių bankų indėlius, įvairius vertybinius popierius ir kitas finansines priemones.

7 finansinės rizikos valdymą reglamentuojančių dokumentų turinčios įmonės nustatė limitus pagal investavimo kryptis.

Audito metu nustatėme, kad UAB „EPSO-G“ nesilaikė finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiame dokumente nustatytos banko sąskaitose laikomų lėšų didžiausios leidžiamos 10 proc. dalies ir sąskaitose laikė 100 proc. lėšų. Be to, nesilaikė vienos nakties indėliams nustatytos didžiausios leidžiamos 50 proc. lėšų sumos dalies ir vienos nakties indėlio sąskaitose laikė 99 proc. lėšų;

²² Patvirtintas Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012-12-07 įsakymu Nr. 1K-417 (2013-11-08 įsakymo Nr. 1K-362 redakcija).

²³ Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas, 1996-08-22 Nr. I-1508 (2010-11-23 įstatymo Nr. XI-1162 redakcija).

²⁴ Lietuvos bankas. Finansų sistemos rizikos veiksniai, prieiga per internetą https://www.lb.lt/finansu_sistemos_rizikos_veiksniai.

- limitą pagal atskirus ūkio subjektus (t. y. kredito įstaigas) ir emitentus, nustatant, kokią dalį piniginių išteklių įmonė gali laikyti vieno ūkio subjekto sąskaitose, investuoti į jo ar kito emitento vertybinius popierius, kokią sumą viršijus turi būti taikomas diversifikavimas. Nustatant šį limitą, itin svarbu atsižvelgti į ūkio subjektų ir emitentų kredito reitingus.

Limitus pagal ūkio subjektus ir emitentus nustatė 17 įmonių.

Atkreiptinas dėmesys, kad limitų pagal ūkio subjektus ir emitentus nesilaikymo pasekmė gali būti prarastos įmonės lėšos. Audito metu nustatėme, kad aplinkos ministro valdymo srities įmonė VĮ Kėdainių miškų urėdija nesilaikė nustatyto finansinių išteklių paskirstymo pagal ūkio subjektus limitu, dėl to, bankrutavus Ūkio bankui, prarado 0,392 mln. Lt. Kėdainių miškų urėdijos vadovas dėl patirto nuostolio buvo nubaustas – jam skirta drausminė nuobauda.

Pavyzdys

2012-07-04 įsakymu Generalinis miškų urėdas nustatė finansinių išteklių paskirstymo limitą, kuris priklauso nuo ūkio subjektui nustatyto kredito reitingo: į žemesnį nei A-/A3 kredito reitingą turintį banką galima investuoti ne daugiau kaip 5 proc. finansinių išteklių iki 60 d. terminui. VĮ Kėdainių miškų urėdija (aplinkos ministro valdymo sritis) nesilaikė minėto įsakymo – 2012 m. pabaigoje investavo į du 90 ir 180 dienų terminuotuosius indėlius Šiaulių banke („Moody’s Investors Service“ suteiktas B2 kredito reitingas). Šių indėlių suma – 0,68 mln. Lt, tai sudaro 12 proc. įmonės finansinių išteklių. Be to, investuota ir į du 90 ir 200 dienų terminuotuosius indėlius Ūkio banke („Moody’s Investors Service“ suteiktas B kredito reitingas). Šių indėlių suma sudarė 13 proc. įmonės finansinių išteklių, arba 0,738 mln. Lt. Ūkio bankui nutraukus veiklą, dėl laikytų jame terminuotųjų indėlių VĮ Kėdainių miškų urėdija patyrė 0,392 mln. Lt nuostolį, nes atgavo tik valstybės draudžiamą indėlių sumą, t. y. 0,345 mln. Lt. Pažymėtina, kad, jeigu įmonė būtų laikiusis nustatytos didžiausios 5 proc. ribos, t. y. būtų investavusi į terminuotuosius indėlius Ūkio banke iki 0,284 mln. Lt, jos nuostoliai būtų kompensuoti indėlių draudimu.

Finansinių išteklių paskirstymo pagal ūkio subjektus ir emitentus nesilaikymo atvejų būta ir kitoje aplinkos ministro valdymo srities įmonėje VŠĮ „Grunto valymo technologijos“.

Pavyzdys

Viešosios įstaigos „Grunto valymo technologijos“ finansinės rizikos valdymo apraše nurodyta, kad įstaiga gali investuoti ne daugiau nei 5 proc. finansinių išteklių į komercinius bankus, kurių kredito reitingas žemesnis nei A-/A3 (žr. 3 ir 4 priedus). Į Šiaulių banko („Moody’s Investors Service“ suteiktas B2 kredito reitingas) priemones 2013-12-31 buvo investuota 56 proc. (2,6 mln. Lt) visų įstaigos finansinių išteklių. Pažymėtina, kad įstaigos finansinės rizikos valdymo apraše nurodyta, kad tais atvejais, kai viršijamas nustatytas 1/3 finansinių išteklių investavimo limitas, įstaiga turi gauti Lietuvos banko išduotą pažymą apie tai, kaip bankas vykdo riziką ribojančius normatyvus, tačiau Lietuvos bankas tokių pažymų nerengia. Šį aprašą patvirtino įstaigos vadovas.

Audito metu nustatyta, kad 9 iš 29 vertintų įmonių nediversifikavo finansinių išteklių pagal ūkio subjektus arba diversifikavo juos menkai: 80–100 proc. visų lėšų įmonės laikė vieno komercinio banko sąskaitose, iš jų:

- 6 įmonės audituojamu laikotarpiu neturėjo patvirtinto finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento;
- 3 įmonės finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą turėjo. Įtakos tam, kad šį dokumentą turinčios įmonės nediversifikavo finansinių išteklių pagal ūkio subjektus, gali turėti šios priežastys:
 - ✓ limitas netaikomas pagrindinei einamajai banko sąskaitai (AB „Giraitės ginkluotės gamykla“);

- ✓ finansinės rizikos valdymą reglamentuojantis dokumentas netaikomas lėšų valdymui banko sąskaitose (VĮ Registrų centras);
- ✓ nustatyti limitai taikomi tik investuojant į vertybinius popierius ir sudarant terminuotųjų indėlių sutartis ar investuojant į vienos finansinės institucijos skolos instrumentus (UAB „EPSO-G“).

Gairėse pažymima, kad, nustatant limitą pagal atskirus ūkio subjektus ir emitentus, itin svarbu atsižvelgti į ūkio subjektų bei emitentų kredito reitingus (žr. 3 ir 4 priedus) ir kitus kreditingumo rodiklius ir į mažiau saugius ūkio subjektus investuoti mažesnes sumas. Audito metu nustatėme, kad 8 finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį dokumentą turinčios įmonės yra nustačiusios apribojimą, leidžiantį investuoti tik į ne žemesnį nei A-/A3 kredito reitingą turinčius bankus.

Įvertinę visas 29 įmones nustatėme, kad į ne žemesnį kaip A-/A3 kredito reitingą turinčius bankus 2013-12-31 įmonės buvo investavusios 99,4 proc. savo finansinių išteklių;

- limitą pagal geografinį investicijų paskirstymą. Siekiant sumažinti nuostolių riziką, jei kuri nors šalis patirtų ekonominių sunkumų, Gairėse rekomenduojama apriboti lėšas, investuojamas į vienos šalies vyriausybės ir jai priskirtinų komercinių bankų, nesvarbu, kurioje šalyje veikia šių bankų filialai ir bankų grupei priklausantys kiti bankai, pinigų rinkos priemonės ir skolos vertybinius popierius.

Investavimo limitą pagal geografinį požymį yra nustačiusi viena įmonė, tačiau ji šio limitu nesilaikė.

Pavyzdys

2013 m. VĮ „Oro navigacija“ nesilaikė nustatyto finansinių išteklių paskirstymo pagal geografinį požymį limitu: įmonės finansinės rizikos valdymo politikos apraše nustatyta 40 proc. išteklių, investuojamų į vienos šalies vyriausybės ir jai priskirtinų komercinių bankų finansinius instrumentus, riba, tačiau faktiškai vienai šaliai (Švedijai) priskirtinose kredito įstaigose buvo sutelkta 53–72 proc. išteklių.

Atkreiptinas dėmesys, kad gana sudėtinga laikytis investavimo limitu pagal geografinį požymį, nes iš 12 bankų, kurių paslaugomis naudojosi vertintos įmonės:

- 4 bankai ir bankų filialai šiuo metu priskirtini vienai šaliai (Švedijai): SEB bankas, „Swedbank“, Nordea Bank Finland PLC, Svenska Handelsbanken; visi šie bankai turi A1/A+ ir aukštesnį reitingą t. y. priklauso aukštam ir aukštesniam saugumo lygiui (žr. 3 ir 4 priedus);
- 3 bankai priskirtini Lietuvai: Šiaulių bankas, bankas „FINASTA“ ir Medicinos bankas; du iš šių bankų yra nereitinguojami, o vienam suteiktas B2 reitingas.

Finansų ministerijos nuomone geografinio investicijų paskirstymo limitas yra svarbus kredito rizikos valdymo veiksnys.

Išanalizavę visų 29 įmonių 2013 m. duomenis nustatėme, kad lėšų pagal geografinį požymį nediversifikuoja beveik pusė įmonių: 13 įmonių vienai šaliai priskirtinose kredito įstaigose sutelkusios 90–100 proc. visų savo finansinių išteklių.

Gairėse numatyti ir kiti kredito rizikos limitai (pagal investavimo trukmę, pagal valiutą) bei likvidumo rizikos ir rinkos rizikos limitai. Audito metu nustatėme, kad įmonės retai taiko šiuos limitus:

- valiutų kurso rizikos²⁵ jos nepatiria dėl dažniausiai vykdomo atsiskaitymo tik litais ir eurais;
- investavimą pagal trukmę įmonės valdo kitaip:
 - įmonės numačiusios tik trumpalaikį investavimą,
 - įmonės pirmiausiai nustato laisvas ilgalaikes ir trumpalaikes lėšas ir tik tada priima sprendimą dėl jų investavimo;
- siekdamas valdyti rinkos riziką, kai kurios įmonės yra numačiusios neinvestuoti ar uždraudusios investuoti į rinkos rizika pasižyminčias priemones ar rekomenduoja vengti tokio investavimo;
- likvidumo rizika ir nenustačius limitų valdoma gana gerai, nes 29 vertintos įmonės likvidžiose priemonėse – bankų sąskaitose – laiko 58 proc. visų finansinių išteklių (žr. 2 lentelę). Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurios įmonės prie likvidžių priemonių priskiria terminuotuosius indėlius ir (ar) vertybinius popierius, nors šios priemonės nėra labai likvidžios: nutraukdama terminuotojo indėlio sutartį ar parduodama vertybinius popierius pirma išpirkimo laiko, įmonė turi iš anksto raštu pranešti bankui apie savo ketinimus, be to, dažniausiai netenka palūkanų ir (ar) yra priversta sumokėti bankui už paslaugas.

Siekdamos pagerinti finansinės rizikos valdymą, visos ministerijos turėtų užtikrinti, kad jų ministrų valdymo sričiai priskirtose įmonėse būtų patvirtinti finansinės rizikos valdymą reglamentuojantys dokumentai ar dar kartą peržiūrėti ir patikslinti esami, nes, kaip matyti iš ataskaitos duomenų, įmonėse skiriama nepakankamai dėmesio finansinės rizikos valdymui: finansinių išteklių diversifikavimui, darbuotojų atsakomybei už investavimą, informacijos apie riziką ir jos valdymą teikimui įmonių valdymo organams.

2. NĖRA AIŠKU, KAIP TAIKYTI VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMĄ VALDANT FINANSINĘ RIZIKĄ

Pagal Viešųjų pirkimų įstatymo²⁶ nuostatas įmonė²⁷, įsigydama bankų ir investavimo paslaugas²⁸, t. y. finansines paslaugas, kurios aktualios įgyvendinant Gairių rekomendacijas, privalo taikyti viešojo pirkimo procedūras.

Audito metu nustatėme, kad tik dalis vertintų įmonių, pirkdamos bankų ir investavimo paslaugas, audituojamu laikotarpiu taikė viešojo pirkimo procedūras:

²⁵ Rizika, kad bus patirta nuostolių dėl tam tikros valiutos kurso pokyčio. Tarptautinėje prekyboje svarbi rizika, kai nuvertėjus valiutai, kuria mokama už pagamintas prekes ar suteiktas paslaugas, reali gauta suma bus mažesnė, o pakilus kursui – teks brangiau mokėti už žaliavas. „Verslo žinių“ žodynas, prieiga per internetą <http://zodynas.vz.lt/Valiutu-kurso-rizika>.

²⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491; Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 įstatymo Nr. X-471 redakcija).

²⁷ Jei įmonė yra perkančioji organizacija.

²⁸ Bankų paslaugos, indėlių paslaugos, vertybinių popierių maklerių paslaugos, portfelio valdymo paslaugos, finansų rinkų operacinės paslaugos, patikos ir saugojimo paslaugos ir t. t. Bankų ir investavimo paslaugos (šešta paslaugų kategorija) apibrėžtos Bendrajame viešųjų pirkimų žodyne, patvirtintame Komisijos reglamentu (EB) Nr. 213/2008 2007-11-28.

- sąskaitų valdymo paslaugoms pirkti viešojo pirkimo procedūras taikė²⁹ 3 įmonės iš 27³⁰ (11 proc.);
- terminuotųjų indėlių sandoriams sudaryti viešojo pirkimo procedūras taikė³¹ 4 įmonės iš 16³² (24 proc.);
- įsigydamos vertybinius popierius viešojo pirkimo procedūras taikė³³ 2 įmonės iš 11³⁴ (18 proc.).

Audito metu atlikome kitų, audito metu nevertintų, 243 valstybės valdomų įmonių, įskaitant viešąsias įstaigas, apklausą dėl viešojo pirkimo procedūrų taikymo įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas. Atsakymus pateikė 101 įmonė. Apklaustos rezultatai dar kartą patvirtino audito metu nustatytą faktą, kad tik dalis įmonių taiko viešojo pirkimo procedūras bankų ir investavimo paslaugoms pirkti:

- sąskaitų valdymo paslaugoms pirkti viešojo pirkimo procedūras taikė 14 įmonių iš 101 (14 proc.);
- terminuotų indėlių sandoriams sudaryti viešojo pirkimo procedūras taikė 7 įmonės iš 28 (25 proc.), kurios yra investavusios į terminuotus indėlius;
- įsigyjant vertybinius popierius viešojo pirkimo procedūras taikė 10 įmonių iš 17 (59 proc.), kurios yra investavusios į vertybinius popierius.

Analizuodami, kodėl vertintos įmonės netaiko viešojo pirkimo procedūrų, įsigydamos bankų ir investavimo paslaugas, nustatėme kelias dažniausiai pasitaikančias, priežastis:

- Įmonės bankų ir investavimo paslaugas klaidingai priskiria prie finansinių paslaugų, kurias perkant netaikomos viešojo pirkimo procedūros vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 2 d. 2 punkto nuostata, kuri teigia, kad viešojo pirkimo procedūros netaikomos *finansinių paslaugų, susijusių su pinigų, valiutų keitimo kurso, valstybės skolos valdymo, izdo agento, užsienio atsargų valdymo arba kitų politikos sričių, susijusių su vertybinių popierių arba kitokių finansinių priemonių sandoriais, pirkimams*.

Pavyzdys

Įmonių viešojo pirkimo procedūrų netaikymo nuostata, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 2 d. 2 punkte nurodytomis išimtimis, įtvirtinta finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiuose ar kituose įmonės dokumentuose:

- Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė VŠĮ Kauno klinikos nustatė, kad, perkant finansines paslaugas, susijusias su pinigų valdymu, bei investuojant, Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimai netaikomi.
- AB „Lietuvos geležinkeliai“ nustatė, kad, sudarant išvestinių finansinių priemonių sandorius, viešųjų pirkimų procedūros netaikomos.
- VĮ „REGITRA“ valdybos sprendimu patvirtinta, kad, pasirenkant kredito įstaigas, kuriose bus laikomos įmonės lėšos, Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos negalioja.

²⁹ Vykdyti mažos vertės pirkimai apklausos būdu vadovaujantis įmonių patvirtintomis Supaprastintomis viešųjų pirkimų taisyklėmis.

³⁰ 2 iš 29 analizuotų įmonių yra ne perkančiosios organizacijos ir viešųjų pirkimų netaiko.

³¹ Vykdyti mažos vertės pirkimai apklausos būdu vadovaujantis įmonių patvirtintomis Supaprastintomis viešųjų pirkimų taisyklėmis, išskyrus vienos iš keturių įmonių vykdytą 2013 m. pirkimą atviro konkurso būdu.

³² Įmonės, kurios 2012–2013 m. sudarė terminuotųjų indėlių sutartis.

³³ Vykdyti mažos vertės pirkimai apklausos būdu vadovaujantis įmonių patvirtintomis Supaprastintomis viešųjų pirkimų taisyklėmis.

³⁴ Įmonės, kurios 2012–2013 m. įsigijo vertybinių popierių.

Pažymėtina, kad tam įtakos turi ir Viešųjų pirkimų tarnybos teikiama klaidinanti informacija: 2010 m. uždarajai akcinei bendrovei Žemės ūkio paskolų garantijų fondui tarnyba pateikė paaiškinimą, kad, įsigyjant Vyriausybės vertybinius popierius, viešojo pirkimo procedūros netaikomos vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 2 d. 2 punkto nuostata. Įmonė šiuo paaiškinimu vadovaujasi iki šiol.

Tą patį klausimą 2014 m. Viešųjų pirkimų tarnybai pateikė VĮ Lietuvos naftos produktų agentūra. Šį kartą Viešųjų pirkimų tarnyba įmonei patarė kreiptis į Finansų ministeriją, kad ši pateiktų paaiškinimą, ar Vyriausybės vertybiniai popieriai Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 2 d. 2 punkte išvardytose srityse visais atvejais laikytini politikos formavimo priemone, kuriai netaikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos.

Finansų ministerijos nuomone, įmonių įsigyjami Vyriausybės vertybiniai popieriai apskritai nesiejami su politikos sritimis, nurodytomis Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 2 d. 2 punkte, kadangi jie yra įsigyjami per finansų tarpininkus, todėl šių finansų tarpininkų paslaugoms pirkti ir turi būti taikomos viešojo pirkimo procedūros.

Atkreiptinas dėmesys, kad Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 2 d. 2 punkto aktuali redakcija galioja nuo 2006 m., tačiau 2014 m. Viešųjų pirkimų tarnyba negalėjo atsakyti, ar, įsigyjant Vyriausybės vertybinius popierius, taikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos.

Pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 2 d. 2 punkto nuostatas 2012 m. išaiškino Vilniaus apygardos administracinis teismas ir konstatavo³⁵, kad banko indėlio sutartims viešojo pirkimo procedūros netaikomos.

Pavyzdys

Teismas konstatavo: „atsakovas (Sveikatos apsaugos ministerija) teigia, kad Viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnio 2 dalies 2 punktas gali būti taikomas tik tada, kai finansinės paslaugos yra susijusios su valstybės politikos formavimu, tačiau teisės normoje tokia sąlyga nėra nustatyta, todėl teismas jos negali vertinti kaip įstatymo nustatytos sąlygos. Centriniam viešųjų pirkimų portale banko indėlio finansinės paslaugos pirkimas pagal kodus nuo (duomenys neskelbtini) iki (duomenys neskelbtini) nėra nurodytas. Tai leidžia daryti išvadą, kad tiek pagal formalų, tiek pagal faktinį teisės aiškinimą banko indėlio sutartims viešieji pirkimai neorganizuojami. Vykdyti pirkimą banko indėlio sutarčiai būtų galima nustačius pirkimo vertę, tačiau Viešųjų pirkimų įstatymo 9 straipsnyje tokios rūšies pirkimo vertės nustatymas neaptartas“.

Šį teismo sprendimą 2013-04-25 citavo VĮ Ignalinos atominė elektrinė, atsakydama Viešųjų pirkimų tarnybai į pirkimo vertinimo 2013-02-25 išvadą, kurioje buvo teigiama, kad VĮ Ignalinos atominė elektrinė netinkamai pasirinko banko indėlių pirkimo būdą ir nustatė pirkimo vertę. Viešųjų pirkimų tarnyba, atsakydama VĮ Ignalinos atominė elektrinei, dėl šio teismo sprendimo nepasisakė.

Viešųjų pirkimų tarnyba turėtų išaiškinti, kaip turi būti taikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, sudarant banko indėlio sutartis, nes, teismui priėmus minėtą sprendimą, bet kuri įmonė gali kreiptis į teismą, jei, sudarydama banko indėlio sutartį, ji netaikytų Viešųjų pirkimų įstatymo, o Viešųjų pirkimų tarnyba pripažintų jį pažeidus.

³⁵ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. lapkričio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3706-580/2012.

- Teisės aktuose nenustatyta, kaip apskaičiuoti pirkimo vertę investuojant lėšas, t. y. tais atvejais, kai sudariusi viešojo pirkimo sutartį įmonė gauna pajamų (pvz., palūkanas už terminuotuosius indėlius).

Pavyzdys

Viešųjų pirkimų įstatyme ir viešojo pirkimo vertės apskaičiavimo metodikoje³⁶ nustatyta, kad, perkant bankų ar kitas finansines paslaugas, į numatomą paslaugų pirkimo vertę įtraukiamos bankui mokamos įmokos, komisiniai ir palūkanos bei kitokie atlyginimai už paslaugas.

Todėl pasitaiko atvejų, kai įmonės nepripažįsta investavimo paslaugų tokiomis paslaugomis, kurių pirkimui taikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, arba tokių paslaugų pirkimo vertę prilygina nuliui (nes, įmonės teigimu, ji nepatiria sąnaudų) ir dėl to pasirenka netinkamą pirkimo būdą – visais atvejais vykdo mažos vertės viešąjį pirkimą, nors toks pirkimo būdas gali būti taikomas tik tokiu atveju, kai prekių ir paslaugų pirkimo vertė neviršija nustatytos ribos³⁷.

Pavyzdys

VĮ Ignalinos atominė elektrinė 2012 m. vykdė terminuotųjų indėlių investavimo komerciniuose bankuose paslaugų pirkimą. Kadangi perkamų paslaugų vertę įmonė prilygino nuliui, nes indėlio sutarčiai netaikomi jokie administravimo mokesčiai, buvo vykdytas mažos vertės³⁸ pirkimas apklausos būdu.

Viešųjų pirkimų tarnybos 2013-02-25 vertinimu, VĮ Ignalinos atominė elektrinė, nustatydamą pirkimo vertę, privalėjo apskaičiuoti gaunamą grąžą indėlių terminui pasibaigus ir įvertinti kitas išlaidas, susijusias su pirkimo objektui numatytomis teikti paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, kad palūkanų už terminuotuosius indėlius vertė viršija tarptautinio pirkimo³⁹ ribas, perkančiosios organizacijos pasirinktas pirkimo būdas (apklausa), Viešųjų pirkimų tarnybos teigimu, yra nepagrįstas ir neteisėtas. Perkančioji organizacija, nepaskelbusi apie pirkimą viešai, apribojo galimybes visiems norintiems tiekėjams dalyvauti pirkimo procese.

VĮ Ignalinos atominė elektrinė, nors ir nesutikdama su Viešųjų pirkimų tarnybos pozicija, nutraukė su bankais sudarytas preliminarįsias indėlių paslaugų teikimo sutartis, vengdama nereikalingo ginčo ir sprendimo teismo keliu.

Būtent tai, kad nėra nustatytos pirkimo vertės apskaičiavimo tvarkos, kai perkamos banko indėlio sutarties sudarymo paslaugos, buvo vienas iš teismo nurodytų argumentų, priimant sprendimą dėl viešojo pirkimo procedūrų netaikymo perkant tokios rūšies paslaugas.

- Nėra aišku, kaip taikyti Gairėse pateikiamas rekomendacijas dėl lėšų diversifikavimo (pvz., sudaryti viešojo pirkimo–pardavimo sutartį ne su konkursą laimėjusiu banku, nes šiame banke jau yra laikoma įmonės finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiame dokumente nurodyta leistina finansinių išteklių dalis, ar įsigyti tik vienos šalies, pvz., Lietuvos, vyriausybės vertybinius popierius), nepažeidžiant Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų užtikrinti tiekėjų

³⁶ Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2003 m. vasario 26 d. įsakymas Nr. 1S-26 „Dėl numatomo viešojo pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ (2006-01-27 įsakymo Nr. 1S-7 redakcija).

³⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 įstatymo Nr. X-471 redakcija su pakeitimais ir papildymais), 2 str. 15 d.

³⁸ Kai prekių ar paslaugų pirkimo vertė yra mažesnė kaip 200 tūkst. Lt (be pridėtinės vertės mokesčio), o darbų pirkimo vertė mažesnė kaip 500 tūkst. Lt (be pridėtinės vertės mokesčio). Tarptautinio pirkimo ribos nustatytos Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 įstatymo Nr. X-471 redakcija su pakeitimais ir papildymais), 11 str.

³⁹ Tarptautinio pirkimo ribos, nustatytos Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo, 1996-08-13 Nr. I-1491, 11 str.

lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų įgyvendinimą⁴⁰, nors Gairėse pažymima, kad šių gairių nuostatų taikymas yra suderintas su Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis.

Audito metu paaiškėjo, kad Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės nebuvo derintos su Viešųjų pirkimų tarnyba – institucija, prižiūrinčia, kaip laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo.

Siekiant užtikrinti, kad būtų taikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas, ir sudaryti sąlygas taikyti Gairėse teikiamas rekomendacijas nepažeidžiant Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų, būtų tikslinga parengti išsamias šių paslaugų įsigijimo rekomendacijas. Į rekomendacijas būtų tikslinga įtraukti ir Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų taikymą valstybės valdomoms įmonėms planuojant tiesiogiai skolinti Finansų ministerijai (žr. 1.2 poskyrį).

3. AR ĮKEITIMAS TIKRAI APSAUGO FINANSŲ INŽINERIJOS PRIEMONIŲ LĚŠAS KREDITO ĮSTAIGOS BANKROTO ATVEJU

Įmonės, pagal finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimo ir finansavimo sutartis įgyvendindamos finansų inžinerijos priemones, bankams ir kredito unijoms skolina finansų inžinerijos priemonės fondo lėšas ar suteikia teisę jomis naudotis⁴¹. Šios tikslinės lėšos suteikiamos tam, kad bankai ir kredito unijos iš jų teiktų paskolas ūkio subjektams, įgyvendinantiems projektus pagal finansų inžinerijos priemonės tikslus.

Sandorio šalies kredito rizikai valdyti sudaromos įkeitimo sutartys, kuriomis siekiama užtikrinti turtinių teisių, kylančių iš sudarytų sutarčių, vykdymą, nustatant finansų inžinerijos priemonių lėšų valdytojų pirmumo teises į įkeitimo objektą kitų banko ar kredito unijų kreditorių atžvilgiu.

Iš 29 vertintų įmonių finansų inžinerijos priemones įgyvendina 2 įmonės: UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas. Sandorio šalies kredito rizikai valdyti šios įmonės sudaro įkeitimo sutartis, kuriomis siekiama užtikrinti jų teisių į įkeičiamą objektą pirmumą trečiųjų asmenų atžvilgiu.

- UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas 2013 m. yra sudaręs šešias įkeitimo sutartis su „Citadele“ banku ir Medicinos banku. Įkeitimo sutartimis užtikrintos prievolės suma yra 2,371 mln. EUR.

Įkeitimo sutartimi bankas (skolininkas) pirmos eilės įkeitimu įkeitė UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondo (kreditoriaus) naudai savo turtą: visas esamas ir būsimas skolininko reikalavimo teises į ūkio subjektus, kylančias iš tikslinės paskolos sutarties⁴² galiojimo laikotarpiu skolininko su ūkio subjektais sudarytų paskolų sutarčių, pagal kurias skolininkas yra suteikęs paskolas ūkio subjektams iš lėšų, gautų pagal tikslinės paskolos sutartį.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 įstatymo Nr. X-471 redakcija), 3 str. 1 d.

⁴¹ Įgyvendinant dalį finansų inžinerijos priemonių, lėšų savininke iki jų tikslinio panaudojimo išlieka fondus administruojanti įmonė ir lėšos laikomos jos sąskaitose.

⁴² Paskolų fondo valdytojo (UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas) ir finansinio tarpininko (bankas) tikslinės paskolos sutartis, pagal kurią bankui skolinamos lėšos, skirtos paskoloms ūkio subjektams teikti.

- UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ 2012–2013 m. sudarė penkias maksimalaus (sąlyginio) įkeitimo sutartis su šiais bankais: „Citadele“ banku, Medicinos banku, Ūkio banku, banku „FINASTA“. Įkeitimo sutartimis užtikrintų prievolių dydis įkeitimo sutarčių sudarymo metu buvo iki 196 mln. Lt.

Įkeitimo sutartimi bankas (įkaito davėjas) įkeitė:

- visas tikslinės paskolos sutarties sąskaitoje esančias lėšas bei visas būsimas įplaukas į šią sąskaitą;
- visas turtines teises, kylančias iš nurodytų kredito sutarčių, visas įkaito davėjo gautinas pinigines lėšas pagal nurodytas kredito sutartis po to, kai kreditorius (UAB „Investicijų ir verslo garantijos“) informuoja įkaito davėją apie išieškojimo veiksmų pradžią;
- visas būsimas įkaito davėjo reikalavimo teises pagal visas ateityje būsiančias įkaito davėjo ir nurodytų kreditų gavėjų sudarytas sutartis.

Paminėtina, kad UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ 2012 m. perėmė iš Europos investicijų fondo dalį finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimo. Tuo pačiu buvo perimtos ir įkeitimo teisės, kylančios iš Europos investicijų fondo sudarytų trijų finansavimo sutarčių su SEB banku, „Swedbank“ ir Šiaulių banku. Pagal šias įkeitimo sutartis įkeistos bankų sąskaitose esančios ir būsimos lėšos, kurias bankai naudoja finansų inžinerijos priemonės tikslams. Įkeitimu užtikrintų prievolių dydis įkeitimo sutarčių sudarymo metu buvo iki 147 mln. EUR.

Ar lėšų sąskaitose ir reikalavimo teisių įkeitimas yra efektyvi lėšų apsaugos priemonė kredito įstaigos bankroto atveju, kol kas negalime įvertinti, nes nėra Lietuvos teismų praktikos šiuo klausimu (žr. pavyzdį).

Pavyzdys

Vyksta teisminis ginčas tarp bankrutuojančios AB Ūkio banko (skolininko ir įkaito davėjo) ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (kreditoriaus) dėl turtinių teisių pagal maksimalaus (sąlyginio) įkeitimo sutartis galiojimo ir turtinių teisių realizavimo.

Ūkio banko bankroto proceso metu kilo teisminis ginčas dėl įkeitimo apimties ir kreditorinio reikalavimo eilės. Banko bankroto administratorius nepripažino UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, kaip įkeitimais užtikrintų kreditorinių reikalavimų kreditoriaus, pirmumo teisių, t. y. kreditoriaus reikalavimas buvo patvirtintas kaip neužtikrintas įkeitimu, dėl to byloje išsiskyrė Ūkio banko bankroto administratoriaus ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ pozicijos. Ūkio banko bankroto administratorius taip pat nesutinka su atliktų įkeitimų (įkeitimo objektų) apimtimi ir jų realizavimu įkaito davėjo naudai, nors pačios įkeitimo sutartys yra galiojančios ir bankroto administratorius jų neginčijo.

Manome, kad įmonėms, įgyvendinančioms finansų inžinerijos priemones ir turinčioms su kredito įstaigomis sudarytų įkeitimo sutarčių, būtų tikslinga pasidomėti minėtos bylos baigtimi ir, atsižvelgiant į bylos rezultatus, įvertinti jų sudarytas įkeitimo sutartis – ar jų taikomas įkeitimo modelis apsaugos finansų inžinerijos priemonių lėšas kredito įstaigos bankroto atveju.

4. NEPAKANKAMA VIEŠAI SKELBIAMOS INFORMACIJOS APIE BANKŲ KREDITO RIZIKOS RODIKLIUS

Investuojant laikinai laisvas lėšas, Gairėse rekomenduojama atsižvelgti į finansinių institucijų, vyriausybės ir kitų emitentų, kurių finansinėmis paslaugomis įmonė naudojasi, kredito rizikos rodiklius: tarptautinius kredito reitingus, kapitalo pakankamumo rodiklį⁴³, likvidaus turto atsargos ir vieno mėnesio finansavimo spragos santykį⁴⁴.

Vienas iš pagrindinių rodiklių, kurį įmonės vertina priimdamos investavimo sprendimus, yra komercinio banko ar emitento ilgalaikio skolinimosi kredito reitingas – rodiklis, suteikiantis investuotojams koncentruotą informaciją apie skolininko gebėjimo vykdyti savo finansinius įsipareigojimus lygį. Tarptautinius ūkio subjektų ir emitentų kredito reitingus nustato tarptautinių reitingų agentūros⁴⁵. Lietuvos banko valdybos nutarimu⁴⁶ iki 2014 m. Lietuvoje tinkamais buvo pripažįstami trijų tarptautinių reitingų agentūrų bankų užsakomi vertinimai: „Standard & Poor’s“, „Moody’s Investors Service“ ir „Fitch Ratings“. Lietuvoje veikia 7 Lietuvos banko licenciją turintys komerciniai bankai, 8 užsienio bankų filialai, 2 užsienio bankų atstovybės ir kt.⁴⁷

Nagrinėjome 7 licencijuotus bankus ir 5 Lietuvoje veiklą vykdžiusių užsienio banko filialus, kurių paslaugomis 2012–2013 metais naudojosi auditui atlikti atrinktos valstybės valdomos įmonės. Audito metu nustatyta, kad ne visi komerciniai bankai ir užsienio bankų filialai savo interneto svetainėse ir (ar) finansinėse ataskaitose skelbia informaciją apie jiems ar patronuojančiajai įstaigai suteiktus kredito reitingus: AB „Citadele“ bankas, Danske Bank A/S Lietuvos filialas ir Svenska Handelsbanken AB Lietuvos filialas tokių duomenų neskelbia (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Komercinių bankų skelbiama informacija apie jiems suteiktus ilgalaikio skolinimosi kredito reitingus.

Bankas	Ilgalaikio skolinimosi kredito reitingo suteikimas		Suteikto ilgalaikio skolinimosi kredito reitingo skelbimas*	Ilgalaikio skolinimosi kredito reitingo suteikimo datos skelbimas	Vertinimas 2012–2013 m. (kartais)
	bankui ar padaliniiui	patronuojančiajam bankui ar grupei			
Lietuvoje veikiantys licencijuoti komerciniai bankai					
AB SEB bankas		Taip	A / S		5
AB „Citadele“ bankas		Taip	Neskelbiamas		1
AB DNB bankas		Taip	S	Taip	4
AB Šiaulių bankas	Taip		S	Taip	1
„Swedbank“, AB		Taip	A		6
UAB Medicinos bankas	Nereitinguojamas				
AB bankas „FINASTA“	Nereitinguojamas				
Užsienio bankų padaliniai Lietuvoje					
Danske Bank A/S Lietuvos filialas		Taip	Neskelbiamas		16

⁴³ Banko skaičiuotino kapitalo ir turto (aktyvų) bei nebalansinių įsipareigojimų, įvertintų pagal riziką, santykis.

⁴⁴ Banko likvidumo atsargos dalis, tenkanti grynajai finansavimo spragai padengti per 30 dienų.

⁴⁵ 2009-09-16 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų.

⁴⁶ Lietuvos banko valdybos 2006-11-09 nutarimas Nr. 139 „Dėl Išorinių kredito rizikos vertinimo institucijų pripažinimo tvarkos“, 3 p.

⁴⁷ Lietuvos banko skelbiama informacija. [Žiūrėta 2014-04-10] Prieiga per internetą <http://www.lb.lt/bankai>.

Nordea Bank AB Lietuvos skyrius**	Taip	Taip	S		4 / 3***
AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrius****		Taip	A / S	Taip	12
Pohjola Bank plc Lietuvos filialas	Taip	Taip	A / S	Taip	3 / 3***
Svenska Handelsbanken AB Lietuvos filialas		Taip	Neskelbiamas		5

* A – finansinėse ar rizikos valdymo ataskaitose, S – interneto svetainėje

** Nuo 2014-04-01, baigus „Nordea“ grupės reorganizaciją, visas Nordea Bank Finland Plc Lietuvos skyriaus teises ir pareigas perėmė Nordea Bank AB Lietuvos skyrius

*** Banko padalinio Lietuvoje vertinimas / banko vertinimas

**** Nuo 2013 m. rugsėjo mėn. nebevykdo veiklos Lietuvoje

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal komercinių bankų ir kredito reitingus suteikiančių agentūrų informaciją

Taip pat nustatyta, kad 6 iš 10 reitinguojamų komercinių bankų ir užsienio bankų filialų neskelbia kredito reitingų patvirtinimo datų. Kredito reitingo suteikimo data yra ypač aktuali, nes tarptautinių agentūrų suteikiamų kredito reitingų galiojimo laikas nėra nustatytas, o kai kurių bankų kredito reitingai, pvz.: AB Šiaulių banko ir AB „Citadele“ banko, atnaujinami tik kartą per kelerius metus.

Tais atvejais, kai bankas nėra reitinguojamas ar jam suteiktas kredito reitingas yra žemesnis nei A-/A3 (agentūrų „Standard & Poor’s“, „Fitch Ratings“ arba „Moody’s Investors Service“ vertinimai), Gairėse rekomenduojama atsižvelgti į banko kapitalo pakankamumo rodiklį ir likvidaus turto atsargos bei vieno mėnesio finansavimo spragos santykį. Komerciniai bankai kapitalo pakankamumo rodiklį, likvidumo atsargą ir grynąją finansavimo spragą (naudojamus likvidaus turto atsargos ir vieno mėnesio finansavimo spragos rodiklius santykiui nustatyti) apskaičiuoja ir skelbia, vadovaudamiesi Lietuvos banko patvirtintomis taisyklėmis⁴⁸. Informaciją apie šiuos rodiklius bankai teikia Lietuvos bankui, kuris savo interneto svetainėje skelbia informaciją apie kapitalo pakankamumo rodiklį ir likvidumo normatyvą.

Nuo 2014 metų įsigaliojęs tiesiogiai taikomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas⁴⁹ nustato kapitalo pakankamumo vertinimo tvarkas ir numato, kad išorinį kredito rizikos vertinimą atlieka pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą⁵⁰ įregistruotos kredito reitingų agentūros, jų sąrašą skelbia Europos bankininkystės institucija.

Pažymėtina, Lietuvos banko licenciją turintys bankai įpareigoti kas ketvirtį visuomenei skelbti banko ar jį patronuojančios įstaigos tarptautinių agentūrų suteiktus kredito reitingus ir jų pakeitimus (jeigu bankas tokių turi), nurodant kredito reitingo suteikimo datą ir agentūros pavadinimą⁵¹. Tačiau bankams leidžiama neatskleisti informacijos, jeigu dėl to pablogėtų banko konkurencinė padėtis⁵². Taigi, faktiškai bankai gali ir neskelbti informacijos apie jiems ar patronuojančiajai įstaigai suteiktus kredito reitingus, tačiau tokiu atveju bankas turi informuoti, kokia informacija yra neatskleista, nurodyti neatskleidimo priežastį ir pateikti bendresnio pobūdžio informaciją. Atkreipiame dėmesį, kad Lietuvoje veikiančios kitų šalių bankų padaliniai

⁴⁸ Lietuvos banko valdybos 2006-11-09 nutarimu Nr. 138 patvirtintos Kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrosios nuostatos, 20 ir 849 p.; Lietuvos banko valdybos 2004-01-29 nutarimu Nr. 1 patvirtintos Likvidumo normatyvo skaičiavimo taisyklės (2010-05-25 nutarimo Nr. 03-58 redakcija), 20 p.

⁴⁹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl pradžios reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012.

⁵⁰ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų.

⁵¹ Lietuvos banko valdybos 2006-12-07 nutarimo Nr. 151 „Dėl Visuomenei skelbiamos informacijos reikalavimų patvirtinimo“ (2013-05-02 nutarimo Nr. 03-95 redakcija) 9–14 p.

⁵² Ten pat, 7 p.

neturi įpareigojimo skelbti banko ar jį patronuojančiosios įstaigos tarptautinių agentūrų suteiktus kredito reitingus ir jų pakeitimus.

Paminėtina, kad nei kitų ES šalių centriniai bankai, nei ES teisės aktai neįpareigoja komercinių bankų skelbti tarptautinių reitingus suteikiančių tarptautinių agentūrų suteiktus kredito reitingus.

Audito metu nustatyta įmonių taikoma praktika, siekiant laiku įvertinti bankų būklės pokyčius: kartu su pasiūlymu dėl banko ir (ar) investavimo paslaugų pardavimo bankų prašoma pateikti kredito reitingo suteikimo datą ir reitingą suteikusių agentūros pavadinimą, o bankai, kurių kredito reitingas neatnaujintas per paskutinius 6 mėn., įmonės vykdomoje apklausoje nedalyvauja. Be to, bankai įspėjami, kad kredito reitingui nukritus žemiau sutartos ribos, sandoris bus nutrauktas.

Audito metu pastebėjome, kad ne visose įmonėse yra specialistų, kurie supranta bankų veiklos specifiką, ne visų įmonių darbuotojai žino, kokiuose šaltiniuose ir kokią informaciją reikėtų stebėti, siekiant laiku įvertinti bankų būklės pokyčius. Įmonėms sudėtinga įgyvendinti Gairėse teikiamą rekomendaciją atkreipti dėmesį į finansinių institucijų, kurių paslaugomis jos naudojasi, kredito rizikos rodiklius, nes, kaip matome, trūksta viešai skelbiamos informacijos.

6-ojo audito departamento direktoriaus pavaduotoja

Romualda Masiulionienė

6-ojo audito departamento vyriausioji valstybinė auditorė

Nomeda Poteliūnienė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos pateiktos:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui

Viešųjų pirkimų tarnybai

Ministerijoms: Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Ūkio ministerijai, Aplinkos ministerijai, Energetikos ministerijai, Kultūros ministerijai, Susisiekimo ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Švietimo ir mokslo ministerijai, Teisingumo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Žemės ūkio ministerijai.

Įmonėms: VĮ Valstybės turto fondui, VĮ Jurbarko miškų urėdijai, VĮ Kėdainių miškų urėdijai, VŠĮ „Grunto valymo technologijos“, UAB „EPSO-G“, VĮ Ignalinos atominėi elektrinei, AB „Klaipėdos nafta“, VĮ Lietuvos naftos produktų agentūrai, UAB „Lietuvos energija“, VĮ Turto bankui, UAB Viešųjų investicijų plėtros agentūrai, UAB „Lietuvos kinas“, VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijai, AB „Lietuvos geležinkeliai“, VĮ „Oro navigacija“, AB Lietuvos paštui, VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto viešajai įstaigai Kauno klinikoms, VŠĮ Respublikinei Šiaulių ligoninei, VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikoms, VŠĮ Vilniaus universitetui, VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universitetui, VŠĮ Kauno technologijos universitetui, VĮ Registrų centrui, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, AB Giraitės ginkluotės gamykla, VĮ „REGITRA“, UAB

Žemės ūkio paskolų garantijų fondui, VĮ Valstybės žemės fondui, VšĮ Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybai.

Auditas atliktas, vykdant 2014-01-06 pavedimą Nr. P-60-1 ir pavedimus Nr. P-60-1-1–P-60-1-40.

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Nomeda Poteliūnienė (grupės vadovė)

Kristina Vaivadienė

Viktoras Čižauskas

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos

„Finansinės rizikos valdymas valstybės valdomose įmonėse ir viešosiose įstaigose“

1 priedas

Audito procedūros ir metodai

Audito procedūroms atlikti atrinkta:

- ✓ 11 valstybės įmonių (iš 88): VĮ Valstybės turto fondas, VĮ Jurbarko miškų urėdija, VĮ Kėdainių miškų urėdija, VĮ Ignalinos atominė elektrinė, VĮ Lietuvos naftos produktų agentūra, VĮ Turto bankas, VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija, VĮ „Oro navigacija“, VĮ Registrų centras, VĮ Valstybės žemės fondas, VĮ „REGITRA“;
- ✓ 4 akcinės bendrovės (iš 20): AB „Klaipėdos nafta“, AB „Lietuvos geležinkeliai“, AB Lietuvos paštas, AB Giraitės ginkluotės gamykla;
- ✓ 6 uždarnosios akcinės bendrovės (iš 30): UAB Viešųjų investicijų plėtros agentūra, UAB „Lietuvos kinas“, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas, UAB „EPSO-G“, UAB „Lietuvos energija“;
- ✓ 8 viešosios įstaigos (iš 134): VšĮ Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnyba, VšĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos, VšĮ Respublikinė Šiaulių ligoninė, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninė Santariškių klinikos, VšĮ Vilniaus universitetas, VšĮ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, VšĮ Kauno technologijos universitetas, VšĮ „Grunto valymo technologijos“.

Įmonės atrinktos įvertinus jų finansinių ataskaitų rinkinių duomenis: ilgalaikį finansinį turtą (vertybiniai popieriai, sudarytų finansinių priemonių sandorių vertė), pinigus ir jų ekvivalentus, kitą trumpalaikį turtą (trumpalaikės investicijos, terminuotieji indėliai). Vertintų valstybės įmonių, akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių valstybės valdomo kapitalo dalis sudaro 85 proc. valstybės valdomų įmonių (valstybės įmonių, akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių) valdomo valstybės kapitalo sumos⁵³.

Atrinktos įmonės priskirtos Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir 11 ministrų valdymo sričiai: aplinkos, energetikos, finansų, kultūros, susisiekimo, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, teisingumo, ūkio, Vidaus reikalų, žemės ūkio.

Pagrindiniai duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

- Dokumentų peržiūra:
 - nagrinėjome 29 atrinktų įmonių ir vadovaujančių ministerijų parengtus finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus, įmonių įstatus (nuostatus), valdymo organų sprendimus, įmonių struktūrinių padalinių nuostatus, darbuotojų pareiginius nuostatus;
 - nagrinėjome finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimą reglamentuojančius teisės aktus, sutartis;
 - nagrinėjome teisės aktus, reglamentuojančius komercinių bankų informacijos rengimą, teikimą Lietuvos bankui ir viešinimą;
 - analizavome viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus ir dokumentus, susijusius su bankų ir investavimo paslaugų pirkimu: Viešųjų pirkimų tarnybos atliekamų vertinimų išvadas ir nustatytus pažeidimus; įmonių susirašinėjimą su Viešųjų pirkimų tarnyba; teismo sprendimus ir t. t.

⁵³ 2013-06-30 duomenimis.

Valstybinio audito ataskaitos

„Finansinės rizikos valdymas valstybės valdomose įmonėse ir viešosiose įstaigose“

1 priedo tęsinys

- Pokalbiai su:
 - 29 atrinktų įmonių darbuotojais, valdymo organų nariais, vadovaujančių ministerijų darbuotojais;
 - Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojais;
 - bendravome su Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos banko atstovais.
- Duomenų analizė. Analizavome 29 atrinktų įmonių:
 - 2012 ir 2013 m. įmonių finansinių ataskaitų rinkinių duomenis;
 - įmonių veiklos ataskaitų duomenis;
 - 2012 ir 2013 m. įmonių investavimo duomenis: bankų sąskaitose esančių lėšų likučius, investicinio portfelio pasiskirstymą;
 - kaip laikomasi finansinės rizikos valdymą reglamentuojančiuose dokumentuose nustatytos tvarkos;
 - UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas administruojamų fondų veiklos ataskaitas;
 - nagrinėjome informaciją apie bankų kredito rizikos rodiklius: skelbiamą komercinių bankų interneto svetainėse; Lietuvos banko skelbiamą informaciją; tarptautinių reitingų agentūrų: „Standard & Poor’s“, „Moody’s Investors Service“ ir „Fitch Ratings“, interneto svetainėse skelbiamą informaciją.
- Apklausos:
 - tarptautinių reitingų agentūrų: „Standard & Poor’s“, „Moody’s Investors Service“ ir „Fitch Ratings“, apklausa el. paštu dėl kredito reitingų bankams suteikimo tvarkos;
 - valstybės valdomų įmonių apklausa dėl viešųjų pirkimų taikymo įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas. Klausimai el. paštu išsiųsti 116 Valdymo koordinavimo centro sąraše esančių valstybės valdomų įmonių ir 127 viešosioms įstaigoms, kurios nebuvo vertintos audito metu. Atsakymus pateikė 101 įmonė.

Valstybinio audito ataskaitos

„Finansinės rizikos valdymas valstybės valdomose įmonėse ir viešosiose įstaigose“

2 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / priemonės / komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Siekiant geresnio finansinės rizikos valdymo valstybės valdomose įmonėse: Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir ministrų valdymo sričiai priskirtas įmones informuoti apie audito rezultatus ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas.	Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Aplinkos, Energetikos, Finansų, Kultūros, Susisiekimo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo, Teisingumo, Ūkio, Vidaus reikalų, Žemės ūkio ministerijoms	Aplinkos ministerija. Užtikrinti, kad Aplinkos ministerijos valdymo srityje veikiančios valstybės įmonės (akcinė bendrovė) parengtų finansinės rizikos valdymo tvarką (patikslintų patvirtintas tvarkas) atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas.	2015-01-01
			Energetikos ministerija. Informuoti ministerijos valdymo sričiai priskirtas įmones apie atlikto audito rezultatus ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas.	2014-12-31
			Finansų ministerija. Informuoti ministerijos valdymo sričiai priskirtas įmones apie atlikto audito rezultatus ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas.	2014-10-01
			Kultūros ministerija. Supažindinti Kultūros ministerijos valdomas įmones ir viešąsias įstaigas, kurių dalininkė yra Kultūros ministerija, su valstybės kontrolės ataskaita „Finansinės rizikos valdymas valstybės valdomose įmonėse ir įpareigoti parengti arba patikslinti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse pateiktas rekomendacijas, ir kontroliuoti šio įpareigojimo įvykdymą.	2014-12-31
			Susisiekimo ministerija. Supažindinti ministerijos reguliavimo sričiai priskirtas valstybės valdomas įmones su valstybinio audito ataskaita. Pavesti įmonių valdymo organams užtikrinti, kad būtų parengti ar peržiūrėti ir, esant poreikiui, patikslinti esami finansinės rizikos valdymą reglamentuojantys dokumentai.	2014-12-31
			Sveikatos apsaugos ministerija. Pavesti įmonėms (viešosioms įstaigoms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms) parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti ir, esant poreikiui, patikslinti esamus,	2014-12-31

		atsižvelgiant į audito ataskaitoje pateikiamas išvadas ir rekomendacijas. Pakeisti ir papildyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012-03-23 įsakymu Nr. V-239 patvirtintas Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių viešųjų įstaigų laikinai laisvų lėšų laikymo ir panaudojimo rekomendacijas.	
		Švietimo ir mokslo ministerija. Rekomendacijos įgyvendinimo priemonės ir jų įgyvendinimo terminus pateiks iki 2014-09-01.	
		Teisingumo ministerija. Supažindinti valstybės valdomas įmones, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Teisingumo ministerija ar jai pavaldi įstaiga, su valstybinio audito ataskaita ir įpareigoti parengti ar patikslinti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius teisės aktus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas.	2015-01-01
		Ūkio ministerija. Informuoti ministerijos valdymo sričiai priskirtas įmones apie atlikto audito rezultatus ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti ir, esant poreikiui, patikslinti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas.	2014-09-30
		Vidaus reikalų ministerija. Užtikrinti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančių dokumentų parengimą ir patvirtinimą vidaus reikalų ministro valdymo srityje veikiančių įmonių valdybose.	2015-01-01
		Žemės ūkio ministerija. Supažindinti valstybės valdomas įmones, kuriose Žemės ūkio ministerija įgyvendina savininko teises ir pareigas ir akcijų valdytojų suteiktas turtines ir neturtines teises, su Valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaita „Finansinės rizikos valdymas valstybės valdomose įmonėse“ ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti ir prireikus patikslinti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas. Įpareigoti Nacionalinę žemės tarnybą prie Žemės ūkio ministerijos, kurioje ji įgyvendina savininko teises ir pareigas, su Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti ir prireikus patikslinti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas.	2015-01-01

Valstybinio audito ataskaitos

„Finansinės rizikos valdymas valstybės valdomose įmonėse ir viešosiose įstaigose“

2 priedo tęsinys

2.	Atsižvelgiant į tai, kad Viešųjų pirkimų tarnybos funkcijos yra prižiūrėti, kaip laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo, bei teikti metodinę pagalbą viešųjų pirkimų klausimais ir rengti įstatymui įgyvendinti reikalingas rekomendacijas:	Viešųjų pirkimų tarnybai Viešųjų pirkimų tarnybai		
2.1	bendradarbiaujant su Finansinės rizikos valdymo gairių valstybės valdomoms įmonėms rengėjais – Finansų ministerijos ir Ūkio ministerijos specialistais, parengti rekomendacijas, kuriomis vadovaudamasi valstybės valdomos įmonės galėtų įgyvendinti Rekomendacines finansinės rizikos valdymo gaires, nepažeisdamos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų, įskaitant planuojamą tiesioginį skolinimą Finansų ministerijai, imšančiai paskolas valstybės vardu;		Parengti vertybinių popierių, terminuotų ir neterminuotų indėlių paslaugų viešojo pirkimo dokumentų rengimo rekomendacijas.	2015 m. IV ketv.
2.2	patikslinti pirkimo vertės apskaičiavimo, įsigyjant bankų ir kitas finansines paslaugas, reglamentavimą, įtraukiant atvejus, kai, įsigijusi tokias paslaugas, įmonė gauna pajamų.		Parengti numatomo viešojo pirkimo vertės skaičiavimo metodikos pakeitimus.	2015 m. II ketv.
Atstovams ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:				
Viešųjų pirkimų tarnybos Teisėkūros ir metodikos skyriaus vyr. specialistė Neringa Andrijauskienė				

Valstybinio audito ataskaitos

„Finansinės rizikos valdymas valstybės valdomose įmonėse ir viešosiose įstaigose“
3 priedas

Ilgalaikio skolinimosi kredito reitingai ir jų apibūdinimas

„Moody's Investors Service“ kredito reitingai ⁵⁴	„Standard & Poor's“ kredito reitingai ⁵⁵	„Fitch Ratings“ kredito reitingai ⁵⁶	Apibūdinimas	
Ilgalaikis	Ilgalaikis	Ilgalaikis		
Aaa	AAA	AAA	Aukščiausias saugumo lygis	Investicinis lygis
Aa1	AA+	AA+	Aukštas saugumo lygis	
Aa2	AA	AA		
Aa3	AA-	AA-		
A1	A+	A+	Aukštesnis investicinis reitingas	
A2	A	A		
A3	A-	A-		
Baa1	BBB+	BBB+	Žemesnis investicinis reitingas	
Baa2	BBB	BBB		
Baa3	BBB-	BBB-		
Ba1	BB+	BB+	Neinvesticinis (spekuliacinis*) reitingas	Neinvesticinis lygis
Ba2	BB	BB		
Ba3	BB-	BB-		
B1	B+	B+	Labai spekuliacinis reitingas	
B2	B	B		
B3	B-	B-		
Caa1	CCC+	CCC+	Bloga būklė	
Caa2	CCC	CCC		
Caa3	CCC-	CCC-		
Ca	CC	CC	Ypač spekuliacinis reitingas	
C	C	C	Galimas įsipareigojimų nevykdymas	
-	SD	-	Atrankinis įsipareigojimų nevykdymas	
-	D	DDD	Įsipareigojimų nevykdymas	

* terminas, kurį vartoja kredito reitingus suteikiančios agentūros, reiškiantis, kad ūkio subjektas ar emitentas susiduria su santykinai didesne rizika nevykdyti prisiimtų finansinių įsipareigojimų ir būti paveikiamas nepalankių verslo, finansinių ar ekonominių aplinkybių

Šaltinis – Finansų ministerijos⁵⁷ ir kredito reitingus suteikiančių agentūrų skelbiama informacija

⁵⁴ „Moody's Investors Service“ agentūros apibrėžimai. [Žiūrėta 2014-04-08] Prieiga per internetą https://www.moody's.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC_79004.

⁵⁵ „Standard & Poor's“ agentūros apibrėžimai. [Žiūrėta 2014-04-09] Prieiga per internetą https://www.globalcreditportal.com/ratingsdirect/renderArticle.do?articleId=1019442&SctArtId=147045&from=CM&nsl_code=LIME.

⁵⁶ „Fitch Ratings“ agentūros apibrėžimai. [Žiūrėta 2014-04-09] Prieiga per internetą https://www.fitchratings.com/creditrisk/public/ratings_defintions/index.cfm?rd_file=ltr#str.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pateikiama informacija [Žiūrėta 2014-04-09] Prieiga per internetą http://www.finmin.lt/web/finmin/kredito_reitingai/kredito_reitingu_reiksmes.

Valstybinio audito ataskaitos

„Finansinės rizikos valdymas valstybės
valdomose įmonėse ir viešosiose
įstaigose“

4 priedas

Lietuvoje veikiančioms komerciniams bankams ir juos patrunuojantiems bankams, kurių paslaugomis naudojami audituotos įmonės, 2012–2013 m. suteikti kredito reitingai

Bankas	Valstybė, kurioje registruota įmonė	Ilgalaikio skolinimosi kredito reitingas	Patvirtinimo data	Agentūra
AB SEB bankas	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
SEB grupė	Švedijos Karalystė	A+	2013-11-20	„Fitch Ratings“
SEB grupė	Švedijos Karalystė	A+	2013-04-04	„Fitch Ratings“
SEB grupė	Švedijos Karalystė	AA-	2012-12-05	„Standard & Poor's“
SEB grupė	Švedijos Karalystė	A+	2012-07-25	„Fitch Ratings“
SEB grupė	Švedijos Karalystė	A1	2012-02-15	„Moody's Investors Service“
AB „Citadele“ bankas	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
SC Citadele Banka grupė	Latvijos Respublika	B2	2013-08-23	„Moody's Investors Service“
AB DNB bankas	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
DNB Bank ASA grupė	Norvegijos Karalystė	A+	2012-12-05	„Standard & Poor's“
DNB Bank ASA grupė	Norvegijos Karalystė	A+	2012-07-30	„Standard & Poor's“
DNB Bank ASA grupė	Norvegijos Karalystė	A1	2012-05-24	„Moody's Investors Service“
DNB Bank ASA grupė	Norvegijos Karalystė	Aa3	2012-02-15	„Moody's Investors Service“
AB Šiaulių bankas	Lietuvos Respublika	B2	2013-03-21	„Moody's Investors Service“
AB bankas „FINASTA“	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
„Swedbank“, AB	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
„Swedbank“ grupė	Švedijos Karalystė	A+	2013-11-20	„Fitch Ratings“
„Swedbank“ grupė	Švedijos Karalystė	A1	2013-06-04	„Moody's Investors Service“
„Swedbank“ grupė	Švedijos Karalystė	A+	2013-04-04	„Fitch Ratings“
„Swedbank“ grupė	Švedijos Karalystė	A+	2012-12-05	„Standard & Poor's“
„Swedbank“ grupė	Švedijos Karalystė	A+	2012-07-25	„Fitch Ratings“
„Swedbank“ grupė	Švedijos Karalystė	A2	2012-05-24	„Moody's Investors Service“
UAB Medicinos bankas	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
Danske Bank A/S Lietuvos filialas	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
Danske Bank	Danijos Karalystė	Baa1	2013-12-10	„Moody's Investors Service“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2013-11-28	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2013-09-24	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2013-08-06	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2013-06-21	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2013-06-05	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A-	2012-12-05	„Standard & Poor's“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2012-11-30	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A-	2012-11-02	„Standard & Poor's“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2012-08-08	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2012-07-23	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A-	2012-06-25	„Standard & Poor's“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2012-06-22	„Fitch Ratings“
Danske Bank	Danijos Karalystė	Baa1	2012-05-30	„Moody's Investors Service“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A	2012-03-30	„Standard & Poor's“
Danske Bank	Danijos Karalystė	A2	2012-02-15	„Moody's Investors Service“
Nordea Bank AB Lietuvos skyrius	Lietuvos Respublika	AA-	2013-11-20	„Fitch Ratings“

Valstybinio audito ataskaitos

„Finansinės rizikos valdymas valstybės
valdomose įmonėse ir viešosiose įstaigose“
4 priedo tęsinys

Bankas	Valstybė, kurioje registruota įmonė	Ilgalaikio skolinimosi kredito reitingas	Patvirtinimo data	Agentūra
Nordea Bank AB Lietuvos skyrius	Lietuvos Respublika	AA-	2013-04-04	„Fitch Ratings“
Nordea Bank AB grupė	Švedijos Karalystė	AA-	2012-12-12	„Standard & Poor's“
Nordea Bank AB Lietuvos skyrius	Lietuvos Respublika	AA-	2012-07-12	„Fitch Ratings“
Nordea Bank AB grupė	Švedijos Karalystė	Aa3	2012-05-24	„Moody's Investors Service“
Nordea Bank AB grupė	Švedijos Karalystė	AA-	2012-05-01	„Fitch Ratings“
Nordea Bank AB Lietuvos skyrius	Lietuvos Respublika	Aa3	2012-02-15	„Moody's Investors Service“
AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrius	Lietuvos Respublika	Nereitinguojamas		
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	BBB+	2013-11-28	„Fitch Ratings“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	BBB	2013-07-24	„Standard & Poor's“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	Baa2	2013-07-15	„Moody's Investors Service“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	BBB	2013-07-12	„Standard & Poor's“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	BBB+	2013-03-18	„Fitch Ratings“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	A-	2013-01-29	„Fitch Ratings“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	BBB+	2012-12-12	„Standard & Poor's“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	Baa2	2012-07-16	„Moody's Investors Service“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	A3	2012-05-14	„Moody's Investors Service“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	BBB+	2012-04-06	„Standard & Poor's“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	A2	2012-02-15	„Moody's Investors Service“
Unicredit Bank SPA	Italijos Respublika	A-	2012-02-06	„Fitch Ratings“
OP-Pohjola Group	Suomijos Respublika	A+	2013-11-20	„Fitch Ratings“
Pohjola Bank plc Lietuvos filialas	Lietuvos Respublika	AA-	2013-06-20	„Standard & Poor's“
OP-Pohjola Group	Suomijos Respublika	A+	2013-04-04	„Fitch Ratings“
OP-Pohjola Group	Suomijos Respublika	A+	2012-10-10	„Fitch Ratings“
Pohjola Bank plc Lietuvos filialas	Lietuvos Respublika	AA-	2012-07-30	„Standard & Poor's“
Pohjola Bank plc Lietuvos filialas	Lietuvos Respublika	Aa3	2012-05-30	„Moody's Investors Service“
Svenska Handelsbanken AB	Švedijos Karalystė	AA-	2013-11-20	„Fitch Ratings“
Svenska Handelsbanken AB	Švedijos Karalystė	AA-	2013-04-04	„Fitch Ratings“
Svenska Handelsbanken AB	Švedijos Karalystė	AA-	2012-12-05	„Standard & Poor's“
Svenska Handelsbanken AB	Švedijos Karalystė	AA-	2012-07-12	„Fitch Ratings“
Svenska Handelsbanken AB	Švedijos Karalystė	Aa3	2012-05-24	„Moody's Investors Service“

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal kredito reitingus suteikiančių agentūrų skelbiamą informaciją